

порівняно із судовими: відсутність високих зборів, довготермінових та обтяжливих процедур; має бути забезпечена особиста присутність та визначена мова, якою ведеться процедура; має бути забезпечено принцип змагальності, коли всі заінтересовані сторони представляють свої погляди та заслуховують аргументи та факти, висунуті іншою стороною, та висновки експертів; забезпечено принципи ефективності (доступ до процедури, її безкоштовність або помірність витрат, нетривалість вирішення спору); свободи; законності, представництва [4].

У цьому дослідженні вказано на основні слабкі місця Закону України «Про медіацію», які потребують вирішення для відповідності його положень міжнародним стандартам і, що важливіше, підвищення ефективності застосування цього довгоочікуваного нормативно-правового акта. Легалізація інституту «медіація» породжує сподівання на більшу структурованість форм та способів захисту прав (інтересів) учасників правовідносин. Невпинне підвищення правових гарантій захисту прав, інтересів, свобод громадян чи інших суб'єктів є ознакою цивілізованості будь-якого суспільства.

1. Про медіацію : Закон України від 16 листопада 2021 року № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

2. Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради з певних аспектів медіації у цивільних та комерційних справах URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95#Text.

3. Рекомендації № R(99)19 Комітету міністрів Ради Європи державам – членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828#Text.

4. Рекомендації Комісії Європейських співтовариств 98/257/ЄС «Про принципи, які застосовуються до органів, відповідальних за позасудове врегулювання спорів про захист прав споживачів» від 30.03.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_981#Text.

Оксана ПОКЛОНСЬКА
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ У СІМЕЙНИХ СПОРАХ

Права та свободи людини визнаються основними цінностями в суспільстві та з урахуванням глобалізаційних процесів у світі потребують постійного удосконалення, спрямованого на їх забезпечення.

У цьому випадку не є винятком і сімейні правовідносини. Тож з появою інституту медіації, вирішення конфліктів, які виникають між подружжям, можливе не лише через звернення до суду, адвоката, а й через сімейного медіатора.

Сімейна медіація — це процес, у якому незалежна третя сторона (медіатор) допомагає сімейним парам, що перебувають на стадії розірвання шлюбу, поліпшити між ними взаємодію, ухвалити вигідні та усвідомлені для кожного з них рішення щодо питань, пов'язаних із розлученням, дітьми, майном. Сімейна медіація може застосовуватися як досудовий або позасудовий спосіб вирішення спору, а також під час судового розгляду справи та вже на етапі виконання судового рішення [2, с. 248].

А медіатор — це нейтральна особа, яка пройшла навчання, щоб допомогти людям комунікувати таким чином, щоб сторони могли почути та бути почутими, краще зрозуміти свої проблеми та домовитися. Досить важливим є те, що посередник не займає позиції жодної зі сторін та не виносить судження про сторони або їхні проблеми. А головною функцією медіатора є управління процесом для сторін так, щоб вони могли говорити, він має допомагати їм краще зрозуміти проблеми та знайти рішення, яке відповідає їхнім потребам [1].

Треба зазначити, що інститут сімейної медіації не є новелою в суспільстві, адже він вперше з'явився ще наприкінці 1960-х років в США, а потім і в країнах Західної Європи [3, с. 48]. У Німеччині у 2012 році набув чинності закон про медіацію (Mediationsgesetz), який став першим законодавчим актом, що регулює послуги медіації

в Німеччині. А у Франції законодавчо закріплені вимоги до підготовки сімейних медіаторів були Постановою № 2003-1166 ще 2 грудня 2003 року та Постановою міністерства соціальних справ 12 лютого 2004 року, де було запроваджено державний диплом сімейного медіатора [2, с. 252].

Що ж до України, то медіація стала розвиватися з середини 2000-х років. Наприкінці 2015 р. у Верховній Раді України було зареєстровано кілька проєктів Закону «Про медіацію». Проєкт № 3665, який навіть пройшов перше читання, проте 28.02.2019 р. був відхилений та знятий з розгляду. Потім у Верховній Раді 05.07.2019 р. був зареєстрований новий проєкт Закону № 10425 «Про діяльність у сфері медіації». Але 29.08.2019 р. проєкт було відкликано. На цей час у Верховній Раді України було зареєстровано проєкт Закону «Про медіацію» № 3504 від 19.05.2020, який пройшов перше читання [3, с. 48].

Отже, на сьогодні в Україні ще триває процес законотворення стосовно медіації, в основі якого проєкт Закону України «Про медіацію» від 2020 року. Треба зазначити, що з ухваленням цього законопроекту буде визначено правові засади та порядок проведення медіації в країні.

Треба зазначити, що інститут медіації відіграє важливу роль при врегулюванні конфліктних ситуацій. Зокрема, у сферу сімейного медіатора юридичної практики входить вирішення спорів при розлученні подружжя, суперечок про спадщину, конфліктів з органами соціального захисту, а також проблем, пов'язаних з усиновленням, адаптацією прийомних дітей тощо.

Однією з особливостей сімейної медіації є те, що не тільки подружжя може брати в ньому участь, але й діти. Пряме консультування дітей проводиться сертифікованим сімейним медіатором з роботи з дітьми за обопільної згоди батьків. Форми участі дітей у сімейній медіації: пряме консультування дітей, яке проводиться сімейним медіатором за відсутності батьків, коли дитина не хоче або не може сказати про свої бажання та потреби в їх присутності (для роботи з маленькими дітьми доцільно використовувати спеціальні проєктні методики, щоб зрозуміти мову дитини); безпосередня участь дитини в сімейній медіації. В цьому випадку медіатор працює з дитиною в присутності батьків. Цей спосіб роботи може допомогти усвідомити батькам переживання своєї дитини і самим почути те, що є найважливішим і найтривожнішим питанням для дитини; участь дитини в сімейній медіації як сторони конфлікту. Така форма участі дитини має місце в конфліктах поколінь (батьки–діти). У роботі сімейного медіатора використовується екограма для опису «екології» сім'ї в перехідний період [3, с. 49–50].

Треба зазначити, що відповідно до шкали Холмса і Рахе «Топ-10 найбільш стресових життєвих подій», справи, пов'язані з сімейними конфліктами (зокрема, розлученнями), знаходяться на другому місці в рейтингу найбільш стресових подій у житті людини. Сімейні спори щодо розлучення та поділу майна, визначення місця проживання дитини тощо, завжди дуже емоційні та конфліктні. Причини конфліктів різні і навіть мають приховані складові. Якщо медіатор зуміє розгледіти ці складові, то це будуть ті обставини, які можливо буде використати для мирного врегулювання спору. Адже від самих сторін конфлікту залежить прийняття рішення, що оптимально відповідає їхнім інтересам, й одним із завдань медіатора є спрямування сторін до пошуку такого рішення. Це істотно розмежує медіацію від судового порядку розгляду справи [3, с. 50].

Зважаючи на вище викладене, можна викоремити переваги інституту медіації під час врегулювання спорів, що виникають із сімейних правовідносин. Зокрема це: переговори відбуваються за допомогою стороннього посередника; дозволяє сторонам брати відповідальність за своє життя і розробляти плани на майбутнє, щоб було добре для себе і для дітей; допомагає сторонам обмінюватися думками та інформацією; допомагає зменшити конфлікт і ворожнечу між сторонами; заохочує до співпраці та довіри; дозволяє сторонам висловити свої почуття, пов'язані з припиненням шлюбу; принцип «thinking outside the box» – збільшення потенціалу варіантів рішень, які можуть виходити за межі засобів правового захисту; збереження сімейних стосунків; взаємоприйнятне рішення дозволяє обом сторонам бути переможцями та поважати один одного тощо [1].

Це зазначено переваги для учасників, між якими потрібно врегулювати спір, але постає питання, чи є переваги у такому випадку для адвокатів. Вважаємо, що так, адже адвокати матимуть клієнтів, які будуть більше задоволені досвідом розробки власного

рішення. Зі свого боку, задоволені клієнти більше цінують послуги адвоката і поширюють цю інформацію. Це приводить до зростання кількості клієнтів, які будуть звертатися за послугою такого ж рівня [1].

Отже, інститут сімейної медіації, за умови його розвитку та поширеному практичному застосуванню, буде відігравати важливу роль під час вирішення конфліктів та дасть змогу суб'єтам сімейних правовідносин врегулювати непорозуміння навіть без звернення до суду чи на будь-якому етапі судового розгляду, адже містить велику кількість переваг як для подружжя та їх дітей, так і адвокатів та судової системи загалом.

1. Потьомкіна Ю. Медіація у сімейних спорах: шлях до примирення, порозуміння та врегулювання. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/mediaciya-u-simeynih-sporah-shlyah-do-primirennya-porozuminnya-ta-vregulyuvannya.html>.

2. Чеховська І., Божук І. Перспективи розвитку інституту сімейної медіації в Україні. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2021. № 2(94). С. 246–258.

3. Явор А. О. Закономірності розвитку сімейної медіації в зарубіжних країнах та в Україні. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 1. С. 47–53.

Олександр ПОНОМАРЕНКО

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

канд. юрид. наук, доц. **О. О. Круглова**
доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
підполковник поліції

**ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ
В ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА ПРИКЛАДІ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ**

У сучасному суспільстві виникає безліч цивільних спорів, що призводить до завантаженості судів загальної юрисдикції, а отже, постає питання про необхідність впровадження інших способів вирішення цих проблем, і одним з таких рішень може стати медіація в цивільному процесі.

Відтак ми повинні зауважити, що медіація являє собою низку певних процедур, які спрямовані на вирішення певної проблеми, при цьому завдаючи найменшу шкоду сторонам. Необхідно наголосити на тому, що медіація значно виграє у судового розгляду, насамперед тривалістю та доступністю. Ці переваги передусім пов'язані з тим, що судовий розгляд справи є досить тривалою процедурою.

Вивчаючи сучасне українське законодавство, ми повинні зауважити, що законодавець зазначає нам у статті 207 Цивільно-процесуального кодексу України про можливість сторонам самостійно врегулювати спір підписавши мирову угоду [1]. Цей аспект значною мірою спрощує судочинство, проте ми повинні розуміти, що для нашої держави він не розповсюджений.

Для порівняння ми пропонуємо звернути увагу на законодавства США, якому ще до початку ХХІ століття існувала не лише законодавча база, але й були створені організації, які допомагали вирішувати цивільні спори. Також вже існувала певна модель регулювання даного питання. Вже тоді в усіх штатах були запровадженні програми, котрі передбачали певний перелік моделей для медіації починаючи від добровільної й завершуючи обов'язковою. Також необхідно наголосити, що в США з 2003 року функціонує закон «Про медіацію» [2]. Для порівняння в нашій державі ці відносини врегулюванні статтею ЦПК та повинно відповідати Закону України «Про виконавче провадження» [3]. Тому доцільно було б розглянути досвід США та